

УДК 378.1

*Світлана Кишакевич, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри народних музичних інструментів та вокалу
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО- КОМУНІКАТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В ШКОЛІ

У статті проаналізовано проблемні аспекти використання інформаційно-комунікативних технологій при викладанні музичного мистецтва у школі, розглянуто основні програмні продукти, які дозволяють підвищити ефективність музичної освіти школярів.

Ключові слова: інформаційно-комунікативні технології, програмні продукти, мульти- та медіа-технології, музична освіта, Finale, Sibelius.

Літ. 6.

*Светлана Кишакевич, кандидат педагогических наук,
доцент кафедры народных музыкальных инструментов и вокала
Дрогобычского государственного педагогического университета имени Ивана Франко*

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИНФОРМАЦИОННО- КОММУНИКАТИВНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ НА УРОКАХ МУЗЫКАЛЬНОГО ИСКУССТВА В ШКОЛЕ

В статье проанализировано проблемные аспекты использования информационно-коммуникативных технологий при преподавании музыкального искусства в школе, рассмотрено основные программные продукты, которые позволяют повысить музыкальное образование школьников.

Ключевые слова: информационно-коммуникативные технологии, программные продукты, мульти- та медіа-технологии, музыкальное образование, Finale, Sibelius.

*Switlana Kyshakevych, Ph.D. (Pedagogy) Docent of
Folk Musical Instruments and Vocal Department
Drohobych State Pedagogical University by I. Franko*

PROBLEMS AND PROSPECTS OF USING INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES ON MUSICAL ART LESSONS AT SCHOOL

The paper analysis the problematic aspects of using information and communication technologies in music teaching at school. Were reviewed the main program products which allow to increase the effectiveness of musical education of students.

Keywords: information and communication technologies, program products, multy- and media-technologies, musical education, Finale, Sibelius.

Актуальність теми. Одним із важливих завдань сучасної школи є розвиток творчих здібностей учнів засобами мистецтва, зокрема музичного.

Сучасні інформаційно-комунікативні технології забезпечують розмаїтість навчальної інформації, значно спрощують її пошук та суттєво підвищують ефективність навчального процесу загалом. Саме це відрізняє сучасні комп'ютерні технології від традиційних засобів навчання. Сучасні комп'ютерні технології, зокрема й Інтернет-технології, уможливають розробку та впровадження принципово нових методичних підходів до системи навчання загалом. Для формування професійних компетенцій сучасного учителя музики йому необхідно у першу чергу отримати навички роботи із ключовими мульти-

та медіа-технологіями, уміти застосовувати у своїй діяльності сучасне професійне програмне забезпечення.

Аналіз останніх наукових досліджень та публікацій. Проблема інформатизації освітньої діяльності загалом та практичного впровадження в навчальний процес при викладанні музичного мистецтва присвячено чимало публікацій вітчизняних науковців, серед яких слід виокремити В. Шинкаренко [1, 4], Т. Зятяміна [2], В. Луценко [3], Л. Обух [5], Т. Зінська [6] та інші. Проте, як свідчать чимало досліджень, на практиці процес впровадження сучасних комп'ютерних технологій в музичну освіту протікає надзвичайно повільно, що обумовлює потребу у проведенні додаткового аналізу причин, які стримують цей процес.

Мета статті. Проаналізувати проблемні аспекти та перспективи впровадження у навчальний процес при викладанні музичного мистецтва сучасних інформаційно-комунікативних технологій (далі – ІКТ).

Виклад основного матеріалу. Музичне мистецтво – один із різновидів творчо-естетичної діяльності людини. Проведення уроків з музичного мистецтва з використанням ІКТ дає можливість: вирішити проблему дефіциту наочного приладдя, якісного відтворення звуку, дозволяє проводити віртуальні екскурсії по музеях світу, подорожувати по країнах та епохах, знайомлячись із кращими зразками музичного мистецтва, виконавцями, з різноманітними стилями і напрямками; використовувати ППЗ (Педагогічний програмний засіб “Музичне мистецтво”), презентації Microsoft PowerPoint; використовувати ПК як засіб для демонстрації наочності (твори живопису, портрети композиторів, тощо), прослуховувати музичні твори різних форматів, виконання пісень карооке, демонстрація фрагментів відеофільмів, проводити групове та індивідуальне опитування учнів (тестування, кросворди тощо).

Згідно із проведеним дослідженням В. Шинкаренка в роботі [1] готовності майбутніх учителів музики до використання мультимедійних технологій, використання мультимедійних технологій у середніх спеціальних навчальних закладах поки є мало розвиненим, у той же час студенти з успіхом сприймають мультимедійні технології, у них виникає інтерес до уроків з використанням мультимедійних технологій, активізуються знання з теми, спостерігається процес кращого запам'ятовування, також студенти відзначають поліпшення настрою, підвищення бадьорості, концентрації уваги, зменшення напруги.

Використання комп'ютера на уроках музичного мистецтва, як показує практика, здійснюється за такими напрямками:

- застосування мультимедійного проектора на уроці, в презентаціях, що дає можливість більш ретельного відбору матеріалу, робить візуальний ряд більш якісним і разом з тим дозволяє виносити на екран необхідні терміни, таблиці та схеми;

- використання мультимедійних підручників: комп'ютери, оснащені мультимедіа, можуть відтворювати одночасно кілька видів інформації самого різноманітного характеру, що впливає на перспективи розвитку та форми сучасного процесу навчання. Важливою властивістю мультимедіа також є інтерактивність, що дає змогу користувачеві отримати зворотний зв'язок.

Сучасний учитель музики повинен уміти самостійно вирішувати безліч професійних завдань:

- грамотно оформляти нотний навчальний матеріал, при необхідності миттєво піддавати його обробці (ноти концертмейстера, адаптація тональності, створити спрощений варіант для учнів, аранжування, вправи та ін.);

- уміти застосовувати мульти-, медіа- технології під час проведення навчальної діяльності;

- швидко й грамотно обробляти будь-який музичний матеріал (зміна тональності, швидкості, витягти відрізок, змінити формат тощо);

- інтегрувати музичну інформацію у відео, при необхідності замінити її;

- створювати нову музичну інформацію, якщо цього вимагає навчальний процес (фонограма, колаж, ефекти);

- створювати й застосовувати будь-який вид мультимедіа;

- грамотно систематизувати і зберігати інформацію музичного змісту;

- повною мірою використовувати Інтернет-ресурси.

Для розв'язання перерахованих вище завдань учителям музики необхідно: знати основи роботи із ключовими мульти-, медіа- технологіями; миттєво орієнтуватися в просторі, що постійно розвивається й зумовлює оновлення мультимедійних технологій, самостійно вміти вивчити їхні нові можливості; уміти створювати навчально-методичний матеріал із застосуванням даних технологій в навчальному процесі для підвищення ефективності навчальної діяльності [1, 338].

Існує чимало програм для роботи з комп'ютером на уроці музичного мистецтва. Умовно їх можна поділити на декілька груп:

- музичний програвач;
- програма для співу карооке;
- музичний конструктор;
- музичні енциклопедії;
- навчальні програми;

У ХХ столітті зв'язок композиції з теорією інформації посилюється за допомогою об'єднання й комбінування музичних параметрів з акустичними. Так, композитор-додекафоніст Антон Веберн намагався втілити ідею створення багатомірного музичного простору-континуума. Важливо відзначити, що музика сьогодення потребує засвоєння більш об'єктивного підходу, спорідненого з точними науками. Це повинно забезпечити надійний фундамент наукової істини для розробки критеріїв, за якими можна було б судити про переваги та недоліки нової музики. На цьому шляху розвитку музичного мистецтва слухове сприйняття стає пересічним учасником у засвоєнні музичного матеріалу, воно поступається місцем візуальному аналізу

партитури. Поява таких понять, як “просторова музика”, “спектральна гармонія”, “обертонова формантна гармонія” (розширення поняття від гармонії між тонами до гармонії всередині тонів) свідчить про необхідність запровадження нової технології музичної творчості [3].

Л. Обух у статті [5] відзначає, що у процесі вивчення спеціальних музичних дисциплін важливу роль відіграють електронні навчальні посібники, які в даний час досить активно поширюються через глобальну мережу Internet. В дослідницьких колах широко обговорюється якісний доступ до необхідної інформації в такому посібнику. Зокрема, для покращення навчального процесу в музичних освітніх закладах, Ю. Волощук пропонує ввести систему гіперпосилань, як миттєвий навігатор темами лекційних та практичних занять, а також як можливість ознайомлюватися з допоміжними матеріалами (нотами та аудіо записами музичних творів), які знаходяться на компакт-дисках чи Internet-сайтах.

Також програми “Енциклопедія класичної музики”, аудіо-енциклопедії “Як звучать музичні народні інструменти” дозволяють у близькій для школярів манері надати складний матеріал про композиторів, авторів представлених музичних творів.

Сьогодні є ще один важливий і актуальний напрям у навчанні музики – це застосування Інтернет-технології. З використанням Інтернет-технологій форма подачі матеріалу обумовлюється переважно конкретним виглядом заняття, змістом курсу, і навіть роллю викладача.

Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій та їх глобальний вплив на життя людини, спричинили перетворення MIDI-технології в провідну, і не тільки в комп’ютерній та апаратно-студійній області. До того ж, вона постійно вдосконалюється, відповідно до нових вимог і технічних можливостей, про це свідчить поява MIDI-стандартів *GM*, *GS* і *XG*. Взагалі, ідея виявилася настільки вдалою, що MIDI-технологія залучає до сфери свого впливу все нові і нові області, для яких вона і не призначалася, – управління пристроями запису звуку, звукової обробки, мікшерськими пультами, мультимедійними продуктами в комп’ютерних іграх тощо.

У музичному навчанні досягнення якості звучання є однією з цілей, а в звукозапису, або концертної діяльності це обов’язкова вимога. MIDI-технологія надала можливість відтворювати звуковий запис в будь-якому темпі і в будь-якій тональності, вокалісти та оркестранти отримали можливість проводити навіть самостійні заняття з акомпанементом та зробити детальний аналіз музичного твору, що робить цю технологію незамінною в музичних навчальних закладах.

Використовувати ІКТ на уроках музики можна у вигляді доповідей, проєктів з комп’ютерною презентацією в програмі Power Point і Movie Maker. Мета використання цих форм – створити комфортні умови навчання, за яких учні взаємодіють між собою. Електронні презентації, використовувані на уроках, дозволяють більш наочно представити або ілюстративний матеріал до уроку, або творчі роботи учнів. Використання ІКТ дає учням можливість перегляду різних відеофільмів з балетами, операми, мюзиклами, рок-операми, народним фольклором. Таким чином, застосування інформаційно-комунікативних технологій на уроках музики робить урок більш пізнавальним, різноманітним, а найголовніше – цікавим. Змінилася роль учня на уроці: з пасивного слухача він стає активним учасником процесу навчання; у нього формується позитивне ставлення до предмета.

При вивченні народних пісень доцільно використовувати такі програми, як VocalJam або KarMaker. Ці програми побудовані за схожим принципом – програтесья “мінус”, а на екрані виводяться слова пісні.

Нотатори, або нотні редактори багато в чому схожі на інші комп’ютерні додатки – програми-редактори, наприклад, текстовий редактор Microsoft Word. Схожими їх роблять потенціальні можливості та головне призначення – створювати електронні документи (файли) з певними типами інформації. Можливості будь-якого редактора дозволяють вводити дані в певному форматі (текстовому, графічному, звуковому), вільно змінювати, копіювати, переміщати частини, форматувати і публікувати чи друкувати.

Особливість програми-нотатора полягає в можливості відтворювання нотних партитур в звуковому форматі, навіть якщо це дуже складна музична композиція, і технічно недоступна для виконання і віртуозу. Серед комп’ютерних додатків, які працюють з нотними партитурами, вирізняються декілька різних видів, що визначається головним призначенням програми. Так, нотні редактори, або нотатори призначені для створення та публікації нотних опусів і окремих інструментальних партій будь-якої складності, аж до симфонічних партитур. Секвенсори призначені для створення звукових фонограм, але теж мають деякі можливості нотодрукування (*Sonar*, *Cubase*). Є програми, що сканують друкований нотний текст з перекладом його в MIDI-файли і подальшим їх перетворенням на нові партитури (*Sharp Eye*). А крім цього, є безліч різноманітних спеціальних програм для створення гітарних табулатур чи друкування текстів пісень з гітарними акордами.

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В ШКОЛІ

Повноцінних нотних редакторів існує близько десятка. Кожний з них має свої сильні і слабкі сторони, переваги та при ознайомленні з'ясовується, що багато в чому вони подібні. Але серед цього переліку є лідери: найбільш відомі та використовувані програми-нотатори Finale, Overture, Sibelius.

Як відзначає В. Шинкаренко, застосування інформаційних технологій на уроці музики сприяє:

- особистісному розвитку учнів;
- підвищенню інтересу школярів до уроків музики;
- зростанню пізнавальної активності учнів у процесі навчання;
- підвищенню інтересу до творчої та пізнавальної діяльності;
- вихованню активності і самостійності;
- формуванню в учнів естетичного, емоційно цілісного ставлення до музичного мистецтва;
- формуванню у школярів основ теоретичного мислення [4, 286].

Розроблення та впровадження у навчальний процес таких інформаційно-комунікативних технологій як: аудіосупровід нотного матеріалу, використання додаткових матеріалів (статей, навчальних видань, енциклопедій, що опубліковані в Інтернеті), використання ресурсів нотних Інтернет-бібліотек, виконання завдання у формі тесту, аналізу творів, реферативної роботи, проведення форумів дає змогу суттєво розширити діапазон навчального матеріалу. Крім цього, інформаційно-комунікативні технології роблять навчальний процес більш ефективним і різноманітним, дають змогу проводити віртуальні екскурсії, знайомитися з кращими музичними виконавцями різних країн і епох, життям і творчістю композиторів.

Сучасні інформаційні технології допомагають змінити роль учня в процесі навчання: з пасивного слухача він стає активним учасником, тобто вирішується проблема інтенсивності та насиченості заняття, воно наповнюється яскравим, незабутнім, цікавим змістом, одночасно формується емоційно позитивне ставлення студента до дисципліни. Послідовне й систематичне використання на уроках музичного мистецтва комп'ютерних технологій якнайповніше реалізує можливості сучасних засобів навчання, полегшує контроль за творчим розвитком учнів, формує спеціалізовані знання в процесі навчання учнів музиці, є важливим кроком до виховання гармонійної, всебічно розвиненої особистості XXI століття.

Висновки. Аналіз показав, що потенціал інформаційно-комунікативних технологій як важливого та ключового інструмента підвищення

культури та ефективності навчального процесу при викладанні музичного мистецтва у школі на сьогодні не повністю реалізований. Значущість цього питання не викликає сумнівів, адже інформатизацію освіти визнано одним із пріоритетних державних завдань. Крім того, інформаційно-комунікативні технології це невід'ємний компонент сучасного музично-освітнього процесу, без якого неможливо професійно підготувати фахівця, здатного конкурувати та самореалізуватися в сучасному глобалізованому соціокультурному просторі. Це пояснює перспективність, та об'єктивну необхідність впровадження інформаційно-комунікативних технологій в сучасний музично-освітній процес, зокрема спеціального програмного забезпечення, орієнтованого безпосередньо на музично-навчальні дисципліни.

1. Шинкаренко В. *Мультимедійні технології як засіб компетентнісного становлення майбутніх учителів музики* / В. Шинкаренко // *Гуманітарний вісник Державного вищого навчального закладу "Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди"*. – 2013. – Вип. 28, Т. 1. – С. 336 – 340. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/gvpdpri_2013_28_1_65.pdf

2. Затяміна Т. *Про досвід використання педагогічних технологій на уроках музики* / Т. Затяміна // *Музика в школі*. – 2005. – № 5. – С. 28 – 33.

3. Луценко В.В. *Музично-комп'ютерні технології у професійній діяльності майбутнього вчителя музики* / В. Луценко // *Молодь і ринок: Щомісячний науково-педагогічний журнал Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. – 2011. – №7(78). – С. 81 – 84.

4. Шинкаренко В.В. *Использование информационно-компьютерных технологий на уроках музыки как средство формирования этно-художественной культуры младших школьников* / В.В. Шинкаренко // *Образование через всю жизнь: непрерывное образование в интересах устойчивого развития: материалы 11-й междунар. конф., Минск, 27 – 28 сентября 2013 г.* / *Минский ин-т управления; сост. В.В. Гедранович; под науч. ред. В.В. Гедранович и Н.В. Суша*. – Минск, 2013. – Вып. 11. – Ч. III. – С. 285 – 290.

5. Обух Л.В. *Музична освіта засобами Інтернету (на прикладі діяльності окремих виконавців західної діаспори)* / Л.В. Обух // *Культура України: збірник наукових праць* / [за заг. редакцією В.М. Шейка]. – Х.: ХДАК, 2010. – Вип. 30. – С. 222 – 228.

6. Зінська Т.В. *Інформаційно-комунікативні технології у сучасній музичній освіті* / Т.В. Зінська // *Професійна мистецька освіта і художня культура: виклики XXI століття: матер. Міжнарод. наук.-практ. конф.*, 16 – 17 жовт. 2014 р. – С. 456 – 460.

Стаття надійшла до редакції 12.06.2015